

Kakskeelne leksikograafia 21. sajandil:
teooria ja praktika eesti-rootsi sõnaraamatu näitel

Katrin Tombak

Juhendaja: PhD Margit Langemets

Eesmärk

- Uued põhimõtted sõnaraamatute koostamisel.
- Tähelepanu keskmesse on tulnud sõnaraamatu kasutaja.

Eesmärk

- Uued põhimõtted sõnaraamatute koostamisel.
- Tähelepanu keskmesse on tulnud sõnaraamatu kasutaja.
- Eesmärk: välja selgitada, milline peaks olema uus kasutajasõbralik kakskeelne e-sõnaraamat.
 - eesti-rootsi näitel

Teema aktuaalsus

- Eestis pole kõige uudsemaid, kasutajakeskseid meetodeid rakendatud.
- Uurimistulemusi saab kasutada kõikide sõnaraamatute puhul.
- Eesti-rootsi sõnaraamatut pole.

Meetod

- Uurimismeetod: **kvalitatiivne analüüs**
 - **Juhtumiuuring**
 - nähtust uuritakse sügavuti tema loomulikus keskkonnas, tuginedes erinevatele infoallikatele ja vaatenurkadele
 - **Metaleksikograafia**
 - Wiegand (1996)

Meetod

- Uurimismeetod: **kvalitatiivne analüüs**
 - **Juhtumiuuring**
 - nähtust uuritakse sügavuti tema loomulikus keskkonnas, tuginedes erinevatele infoallikatele ja vaatenurkadele
 - **Metaleksikograafia**
 - Wiegand (1996): sõnaraamatu uurimine
- Materjali kogumise meetod: **korpusuuring**
 - Sketch Engine (Kilgarriff jt 2004)

21. sajandi sõnaraamat on e-sõnaraamat

- Muutused koostamises ja kasutamises.
- Ruumiprobleem on lahendatud, kuid see ei lahenda tähelepanuprobleemi.
- Kasutajakesksus – kasutaja seadistab sõnaraamatu endale vastavaks.

Kakskeelne sõnaraamat

- Kahe- vs. ühesuunaline
- Passiivne (dekodeeriv, L2-L1) vs. aktiivne (kodeeriv, L1-L2)

Kakskeelne sõnaraamat

- Kahe- vs. ühesuunaline
- Passiivne (dekodeeriv, L2-L1) vs. aktiivne (kodeeriv, L1-L2)

E-sõnaraamat peaks olema **ühesuunaline**, **seadistatav** vastavalt kasutaja L1-le, kas passiivne või aktiivne.

Kakskeelne sõnaraamat

- Kahe- vs. ühesuunaline
- Passiivne (dekodeeriv, L2-L1) vs. aktiivne (kodeeriv, L1-L2)

E-sõnaraamat peaks olema **ühesuunaline**, **seadistatav** vastavalt kasutaja L1-le, kas passiivne või aktiivne.

- Lähtekeele alus, sihtkeelest mõjutamata
- Kasutaja L2 näited, L1-st mõjutamata
- Korpus

Tänapäeva e-sõnastike 4 varianti

	Sõnaraamat	Kasutaja	Suund	Alus	Näited
1.	Eesti-rootsi	eestlane	L1-L2 (aktiivne)	eesti	rootsi
2.	Eesti-rootsi	rootslane	L2-L1 (passiivne)	eesti	eesti
3.	Rootsi-eesti	eestlane	L2-L1 (passiivne)	rootsi	rootsi
4.	Rootsi-eesti	rootslane	L1-L2 (aktiivne)	rootsi	eesti

Eesti-rootsi

Senised sõnaraamatud:

jooksma – löpa, springa

Eesti-rootsi

Senised sõnaraamatud:

jooksma – löpa, springa

Korpusuuringu tulemus:

jooksma – springa, löpa

Eesti-rootsi eestlastele (aktiivne, L1-L2)

jooksma

1. (inimese, looma kohta) springa, löpa

springa till bussen

barnen sprang omkring

hunden har sprungit bort

han springer 1500 m på 3.40

Eesti-rootsi eestlastele (aktiivne, L1-L2)

jooksma

1. (inimese, looma kohta) springa, löpa

bussi peale jooksma

lapsed jooksid ringi

koer on ära jooksnud

ta jookseb 1500 m 3.40-ga

springa till bussen

barnen sprang omkring

hunden har sprungit bort

han springer 1500 m på 3.40

Eesti-rootsi eestlastele (aktiivne, L1-L2)

jooksma

1. (inimese, looma kohta) springa, löpa

springa till bussen

barnen sprang omkring

hunden har sprungit bort

han springer 1500 m på 3.40

bussi peale jooksma

lapsed jooksid ringi

koer on ära jooksnud

ta jookseb 1500 m 3.40-ga

Rootsi-eesti eestlastele (passiivne, L2-L1)

löpa

1. (kiirete sammudega liikuma) jooksuma
 - * (kiiresti ja ühtlaselt) liikuma, kulgema, jooksuma
 - * (abstraktsete nähtuste kohta:) (kiiresti) liikuma, kulgema, jooksuma
2. ulatuma, kulgema, jooksuma
3. (ilma tõrgeteta) toimuma, sujuma
 - * (ka ajalises mõttes) kulgema, jooksuma
 - * (partikliga **på**:) sujuma, kulgema, edenema

Rootsi-eesti eestlastele (passiivne, L2-L1)

löpa

1. (kiirete sammudega liikuma) jooksuma
* (kiiresti ja ühtlaselt) liikuma, kulgema, jooksuma
2. (tee, marsruudi kohta) kulgema, jooksuma
3. toimuma, sujuma, kulgema, jooksuma

Kokkuvõte

- Kakskeelne e-sõnaraamat peab olema **seadistatav** vastavalt kasutajale.
- Sõnaraamatu **alus tuleb võtta lähtekeelest** ja lihtsustada, **näited kasutaja võõrkeelest (L2)** – selle keele korpusest ja aluselt.
- Aktiivses sõnaraamatus anda **võõrkeelsed näited esimesena**, tõlked nende järel, lisaks **naabersõnad**. Eraldi tähelepanu pöörata **sõnaühenditele**, mis kipuvad kaduma minema.
- Passiivses sõnaraamatus anda **tähendusnüansid** ja **sõnaühendid**.
- Oluline on **info selgus ja ülevaatlikkus**.

Kasutatud kirjandus

- Adamska-Salaciak 2006, 2013, 2014a, 2014b
- Atkins 1996, 2002
- Atkins, Rundell 2008
- Dziemianko 2012
- Kallas, Koeva, Kosem, Langemets, Tiberius 2019
- Kilgarriff, Rychly, Smr, Tugwell 2004
- Lew 2015
- Lew, Adamska-Salaciak 2015
- Lew, de Schryver 2014